

DISPUT
ETRE
JAKEZ LAMROG

HA

IAN AN DIGARIOU

RENKET

GANT JEROM AR BORN

Deut eo « ar re an'ems glem deuz Doue,
» hac a vev hervez ho dezirou. Deuz ho
» ghinou a gouez komzou *superb*, ha
» meuli reont an dud, pa zo *profit da*
» *denna outho*. — Mæzc'hui, ma u ignonet,
» darc'bit sonj deuz komzou ant bestel.
(Lizer katolik an Abostol sant Jud,
16, 17.)

BREST

MOULET E TY J. B. LEFOURNIER HENA
86, Ru Vraz, 86

ДОБРОДУШНЫЙ
ЗОЯМЫК. БИЛЛИ

БИЛЛИ БИЛЛИ
ФОРРИО

БИЛЛИ БИЛЛИ БИЛЛИ БИЛЛИ

DISPUT

ETRE

JAKEZ LAMROG HA IAN AN DIGARIOU

DISPUT

ETRE

JAKEZ LAMROG

HA

IAN AN DIGARIOU

RENKET

GANT JEROM AR BORN

'Deut eo « ar re a n'em glem deuz Doue,
» hag a vev hervez ho dezirou. Deuz ho
» ghinou a gouez komzou superb, ha
» meuli reont an dud, pa zo profit da
» denna outho.— Mæz c'hui, ma mignonet,
» darc'hit sonj deuz komzou an Ebestel, »
(*Lizer katolik an Abostol sant Jud,*
16, 17.)

BREST

MOULET E TY J. B. LEFOURNIER HENA

86, Ru Vraz, 86

DIAPOUT GENE LAMRIG

GENE LAMRIG

Gene Lamrig was born in 1920 in
the Bronx, New York. He studied at
the Art Students League and the
National Academy of Design. He
taught at the Art Students League
and the New School for Social Research.

He has exhibited his work in numerous
venues, including the Whitney Museum of
American Art, the Metropolitan Museum of
Art, and the Museum of Modern Art. His
work is included in the collections of the
Whitney Museum, the Metropolitan Museum
of Art, and the Museum of Modern Art.

EUR GOMZ

DIVAR - BENN AN DISPUTERIEN

Marteze, lenner, arog ma kommансо an *disput*, halfez beza kiriuz da c'houzout tost-da-vad piou eo an *Disputerien*. Ma, setu ama ho istor e berrgomzou.

I. Jakez, leshanvet *Lamrog*, zo mab da Varbaïk *Kerdreuz*, maro, siouaz dezi ! neur roï da Jakez ar vuhe. Doue d'hi fardoni. A vianik a veve Jakez divar gouст Per ha Pôl : pa vije roët da Jakez, ato, evel just, a ghемere ; ha pa ne vize ket, aliez ive. Kar gourmand kalz oa Jakez, ha dôn he gof evit ar vech. Eun dro m'ede var ar poent da dorri evit jamez he naon, ha ker-koulz michanz he zec'het,

o klask mont da bokat d'al Loar — he vignonez vraz — e goelet eur punz. He gamaradet, o klask he harpa, oe just dezo beza chanchet d'an traon gant an herr oa ganthan o vont tram al Loar. Mæz chom a rejont, ha Jakez d'ho heul. Ha profit braz eo bet marvad, e z'eo chomet Jakez er bed-ma; kar ma ne vize ket chomet, ar *rimodel*-ma biken ne vize *rimet*.

Ar c'henta karg n'oe Jakez, oe ar garg kalliaruz a botr-saout; brema n'eus an hini digalliar a fæneant. Neuze oa krot deuz he dam bragou ; brema n'eus ket memez tost d'he dreujou. Penôz n'eus gallet Jakez ober eur sort lam... arog, n'ouffen hen laret. Mæz n'eo ket neur labourat, m'hen assur ; — ar pez vize bet just ha mad — kar biskoaz, n'he vuhe, eur filvad ru n'eus gret.

Gouskoude Jakez a zoug pep tra skanv-tre, ha ken dizoursi hag eun ozac'h, fermet ganthan he blas. Doughen ra bragou hir ha moan, liviten lost-pik, pa n'effe kalz traou da gompren ; hag ato *tok-Garibaldi* — respet doc'h, Bretonet. He Ialc'h gous-

koude ne zoug ket; kar marvad e z'ei pounar. Rak-se eo varn-hi prennet, ha biskoaz eun diner toul o tont out-hi ne velaz ar paour kæz. Mar rank Jakez doughen an hano drol a *Lamrog*, n'he zoug ket skanv ken-neubeut. Gouskoude mar ve c'hoaz eun tamig karantez er bed-ma, an hano-ze da Jakez ne ve ket pounar; kar eur Vanden vrao d'he zoughen hen zikourfe.

En heur ma skrivan, meur a *Ian-var-ar-mæz* zo n'em zastumet solanel en-dro d'an *Otrou braz* Jakez Lamrog, ho zok ganthro en ho dorn, hag e sonjont e fin-fonz ho speret : « Setu aze eur goaz! » Ia, setu aze Jakez, mab da Varbaïk Ker-dreuz, ha leshanvet Lamrog.

II. Guelomp brema piou eo Ian an Digariou. Ian eo berr he istor; kar, dre c'hras Doue, n'eus ket en-hi eur pikol a droïou kam. Ian an Digariou zo mab da Vathias, ha da Anna Mirdi, hag ma o chom e Kereure-Huëla. He studi a reaz Ian betek an *eit class*; ha goude, — ô burzud! — e kemerañ bragou-braz he Dadou-koz. Eun tam-

brac a ozac'h zo deuz Ian brema e Kereure. He c'hreg, Marijan ar Bian, n'hanavezan tam ; kar ne ve guelet peurvuia nemet er ghaer, ha biskoaz ne m'eus bet an heur vad da vont da Ghæreure. Gouskoude, hervez he bugale, dle Marijan beza eur plac'h chentil. Hoghen eur vech a veliz deut gant ho zad da bardon Kervaria, Ianig, Jopig, ha Charlezig an Digariou ; ha biskoaz, em buhe, bugaligou koantoc'h ne veliz. Ian a voar an doare da n'em denn en he afferiou ; kar — evit dezan da veza *goaz kapap*, — n'eo ket sot. Ha peurvuia, ka ve klask troïdellerez ganthan, n'eo ket brao he dortullia. Ha be m'eus ar greden penôz Ian an Digariou, poezet n'eur balansou just ha guir, — mar z'eus c'hoaz e Breiz, — ve kavet en-han poez eur guir Breton.

Setu aze ar botret.

Brema, mignon lenner, vo lezet Ian ha Jakez da gozeal, ha ne larin mui eur pikol a gomzou. Gouskoude vo ret din lakat ma gher arog an *abaden-nou*, evit isplika penôz int bet arruet. Avezhou a

larin ive goustadik eur pozig bennak e kreiz ar c'hogad. Kar marteze dre ar mod-se, a halfe beza didorroc'h did, lenner, heulia ar botret. Mar ouefen ne ve ket, ne larfen mui eur grik. Laret zo din c'hoaz e z'eus betek mevelien braz, hag a zant an ezom da lakat eur c'hornad butun e kreiz an aerou. Rak-se m'eus gret tamigou *isplikasionou*, hag int laket e fin an Disput. Nep a garo, ho lezo ken vo goude an Disput ; ha nep teui dezan c'hoant *fumi*, hallo mont d'ho c'hlask... deuz kreiz an aerou.

Hiniennou a gavo marteze ^{je} komzan deuz ma C'henvroïz, evel pa ven ganthro o toma e kornig an oalet. Me bed anezo d'iskuzi ar C'herneot : ne ma ket er gador-zermon, hag eun tamig *kaketal a gar*, pa n'eo ket kontrol d'ar Virione na d'an Honestiz. Goulen a ran ive iskuz evit an defotou halfe beza kavet em sam skrid. Gret ganin evit *laza an amzer*, ne oan ket eur pikol sonj da ghenta d'he lezel da vont var an avel. Maez aliet oun bet gant potret habil, hag int lem ho lagad. Rak-se

m'eus laret d'am samig skrid : « Kers ta, ma
» leorig paour, mar rankez mont, ha chanz vad
» did. » Iec' hed mad did ive, mignon lenner.

JEROM AR BORN.

8 Meurs 1872.

DISPUT

ETRE

JAKEZ LAMROG HA IAN AN DIGARIOU

ABADEN I.

E pehini e komzer deuz traou koz ha traou neve, bragou-braz
ha bragou - moan, ha betek deuz Roue ha Republik. —
Guelet vo ive, neur dremen, petra dle da ober nep n'eus
melkonî da dorri he dam goug.

Antronoz oar bet roï mouzeiou d'an eil guech
evit an Deputeet, da laret eo, d'an *dredet* a viz
Gouere 1871, Jakez, — fier braz en de-se, — oa o
kemer an aer deuz an amzer e toul he zor, he
zaouarn ganthan e godellou he vrugou - mean.
Ker-buhan a velaz Ian o tistroï deuz ar Foar, ha
ganthan eur c'harzou en he zorn, eur boutou
koad-fao en he dreid, ha deuz he zivisker bragou
fandouillek he Dadou-koz.

JAKEZ.

Na petra, mignon Ian, a gontfez a *neve* ?

IAN.

Netra, mignon Jakez : nemet traou *koz* bemde.

JAKEZ.

D'an traou *koz* eta, Ian, fell did darc'hel ato,
En douar griennet, 'vel eur penn-gos dero !

IAN.

D'an traou *zo koz*, Jakez, eo mad darc'hel ato :
An traou deut da gozi *zo* bet trec'h d'ar maro.

JAKEZ,

neur ober van da farsal.

Mæz ret eo, mignon Ian, mont da heul ar re-all,
Ha divisk da drulliou, pa ma'n de da vragal.
Ne ma ket mui ar ghiz da zoughen bragou-braz,
Na da vont d'ar foariou gronchet var eur penn-baz.
Eur bragou disterroc'h zo skany d'an divisker,
Hag rafe did nijal 'vel eul lapous en ær.

(Jakez ra daou baz arog, hag a brij ganthan diskenn en
he borz.)

Ha gant ar c'hirri-tan pe karroz alaouret,
Eb dale redfomp oll da vro an eürusdet.

(Jakez ra c'hoəz eul lamig arog.)

IAN,

neur denna he gorn-butun deuz he c'hotel.

Euz da velet, Jakez, vel-se prest da fringal,
M'eus kalz aon evid'out ne rafez eul lam fall.
Karroz alaouret koulz hag eur c'hos karighel,
Halfe koueza er foz, ha torri da gherniel.
Allaz! meur a botr-mad a zo bet didronet
Euz ar c'hirri a dan var ho rouden faïet.
Gant ma boutou koad-fao ha ma bragou a boez,
Nijal keit ha Jakez n'eo ket din eun dra æz;
Mæz surroc'h a gherzin, ha varlerc'h marteze
A halfen digoueza e fin ma sam buhe (1).

JAKEZ ,

neur gampeal en he borz.

Deuz mod a velan, Ian, n'out ket æz da blega,
Ha d'ar c'hredennou koz rankfiz ato douja.
Pep tra n'eus he amzer, hag ar vugaleach
N'eo ket deuz an den *lip* an diveza partach.
Ar bloavez *mil seiz kant nao ha pevar-ughent*
N'eus laket ac'hanomp da c'houzout hor guir hent.
Bzeleien ha Noblaz hor gouarne kentoc'h,
Eb gouzout ar fæson d'hon renta eürussoc'h.
Mæz sonet eo an heur! pep-hini zo Roue:
Ar Bob var an douar, hag en envou Doue.

IAN,

neur galviat he dam butun karrot.

Var an douar, siouaz! Mæstr ne vanko biken,
Keit a lezo Adam *daou* demeuz he ransen.

Abaoue mil sez kant n̄ao ha pevar-ughent,
'Lec'h eur Mæstr a velan ouspen pemp-varn-ughent;
Ha pep-hini aneo da vaga zo goassoc'h
Eghet ar Mæstr unik hor gouarne kentoc'h.

(Brema c'hue kof Jakez).

Mar krediz e furra an dud var ar poent-ze,
Me gred n'eusont gret 'met dont da vugale.
Var zigare n'eus mui na goard, na mam, na tad,
Ne bar ket var an Ti planeden ar beo-mad ;
Ha marvad a vo Diaoul soumetet da Zoue,
Arog ne vo Fransiz frankil eb *eur Roue* (2).

JAKEZ,

neur lakat eur brizen vutun en he fri togn.

Gouskoude meur a bob eb Roue zo guelet,
Ha dindan Republik eüruz a n'eus bevet ;
Ha nep ne voar ket c'hoaz petra dal Republik,
N'eus 'met tol he zellou var Bro an Amerik.

(A fei, Ian, aze zo eur goal c'hougad did ; Jakez zo fier
ive, evel pa n'effe invantet meska ar ribot. — Setu
peghement a speret a gaver en eur brizen !)

IAN,

eur mareadig houbet, a ziblas erfin.

Ar zam a hall beza doughet gant miliner
Zo pounar aliez da skoaïou kemener ;
Hag ar sparl a zo brao var ghernou daou eujen
A ve mez he velet var ziskouarn daou azen.
Evel-se vo diaez staga ar Fransizien
Gant re an Amerik deuz ar memez strafen.

(Jakez a zonj e fonz he galon.)

Setu ar Republik 'vit an deir guech n'hor Bro,
Hag ar goad a red stank bevech pa teu en-dro.
Pa n'eus d'hi heul nemet goad, tan ha leoudouet,
M'eus poan o kredi ve gant Doue bet krouet.
Ha mar eo hanaveet ar venn demeuz he frouez,
Ar Republik brema d'hanaout n'eo ket diaez.

(Ian, neur vousc'hoarzin, a zastum eur blourzen,
evit distoc'ha he gorn-butun.)

JAKEZ,

goude beza ive distoc'het he c'hourlanchen, ha gret
eul lamig a-dren.

Mæz ar pez zo bet kôz n'eus ranket brezelli,
Eo 'blamour n'eo ket bet lezet da n'em *bozi*.
Panvit Napoleon, ar Iontr hag he gos Niz,
Oa deut gant Republik ar beo-mad da Fransiz.
Mæz bevech int bet deut da dorri al lezen,
Ha da drullia ar pod, pa oa poaz ar zouben.

IAN,

neur ghemer he baz da vont tram ar ghær ; kar an
heol oa eet izelik... ha Jakez ive.

'Vit Napoleonet, koulz ar Iontr hag an Niz,
Teziran a vizent bet chomet var ho c'hiz.

(Neur ober gant he benn evel rafe ar balansigou da boeza
butun... mar vent heolet mad.)

Digant ar Republik n'euzomp bet gouskoude
Ar prezanchou kaer-ze, an eil goud'eghile ;

Ha mar eo hanet mam deuz ar botret a ro,
Republik, m'hen toue, zo eul loen divalo.

(Dousik, dousik, Ian.)

JAKEZ,

neur zont arog, ha neur ghiniga da Ian he zornig
flour ha mignon evel hini eur vamig.

Pardon dezi eur vech, Ian, ma mignon guella,
Pa n'em glevd'hi gouarn Thiers, Favr, ha Gambetta.

IAN,

goude beza gret eur zec'h d'he fri.

Er voutik zo brema ne velan ket sklær-mad :
Mont ran d'ar gher, Jakez, neur ober mà c'hornad.

ABADEN II.

Ama zo krog etre Noblaz ha Bourhizien — Petra c'houlen
Ian digant Doue, ha da betra n'eus aon ve poulzet hi-
niennou gant ar speret-malin.

Ian oa d'an abardae o tont euz ar Prosbatal, o
veza bet lakat pedi Doue evit he vam baour, neve-
maro, siouaz ! An dra-ze oa d'ar mare m'ede ar re
n'oa c'hoanteghez da veza hanvet evit ar C'honseil
departamant, o kestal moueziou var ar mæz. Jakez,
he zaouarn ganthan en he vrugou-treut, oe c'hoaz

divergon-avoalc'h evit klask affer deuz Ian. Kar prometet oa dezau eur bureo butun, — plasig aez ha dizoursi — evit peurleunia he ialc'h hir. Gouskoude ar plasig-ze n'ize ket gret eur pikol drouk, me gred, d'eur zoudard kæz bennak, kollet ganthan, siouaz! he vrec'h paour, pe he har, ablal-mour d'ar Pruss men'her-gaz.

JAKEZ.

Mar teu c'hoaz en dro-ma da drenka ar zouben,
Ne vo ken kôz nemet Noblaz ha Bæleien.
Lunedou var ho fri, 'vel en amzer-guechal,
Fell deo lakat an dud da c'hoari *Mouchik-Dall*.
Ha mar vo eb finval diot-avoalc'h da jom,
Adarre 'vel danvad vo touzet *Ian-Bonhom*.

IAN,

gant eur vouez krenn; kar Ian an Digariou ne spont
ket evit kleout kôz d'he *douza*.

Brema, Jakez, m'out klask ar pez n'halfez ket kaout:
Pa n'eus nemet pevar, betek *pemp troad d'ar maouet*.
Mar oa guechal er Park ivri touez an ed,
Oa poent d'ar ieod fall beza dic'hriennet;
Mæz Republik zo betz'eur c'huennerez vriz,
Ha da heul an ivri n'eus tennet ar guiniz.

(Neur voapeal.)

Mar oa Noblaz guechal re-huël hoñfeno,
Zo brema *penno-touz* huëlloc'h evitho.

Divalo kalz oa Nob, mar oa ket koulz lakez
Hag nep zo bet n'he blas savet var *winterez*.
Mar plijfe gant Bourhiz disken demeuz he gar,
Ha 'amblez gant Peizan dont da deuria douar,
A halfe enep Nob digorri he c'hinou,
Ha dezan gant ræzon repech *privilachou*.
Mæz keit a vo Bourhiz, pa gomz demeuz Peizan,
Goassoch' ridet he veg 'vit pa ve fae gantan,
Eo rabad da Vourhiz digorri he c'hinou
Da repech da Noblanz eo treut ho muzellou.

(Hanta, Jakez !)

JAKEZ,

neur gaketal d'he dro ; kar gouzout ra.

M'eus-aon, Ian, t'eus an aer da rosti da ejanz,
Evel eur mevel soupl, dirag fri an Noblanz.

(Neuze lak eur brizen.)

Gouskoude, fors da bleg ha d'ober salut hir,
A halfe inell da ghein chom sonnet evit guir.

IAN,

eun tamig koleret ; kar Peizan ne gar ket beza goapeet,
ha ræzon n'eus : piou garfe ?

Ia, Jakez, fors da bleg ha d'ober salut hir,
A halfe dont ma c'hein da zonna evit guir.
Mæz ablamour da-ze a fell din he zevel,
Evit ne hallo mui servicha da skabel
Da ghement *fouet-boutik* a veler n'em ruzet,
'Vit maleur ar bob kæz, var dron ar Rouanet.

Mad a t'eus gret, Jakez, roï an okazion
D'eur guir Beizan da lar' guir zonjou he galon.

(Neur skoï var he beultrin, ken teu an derrien-gren da Jakez.)

Dirag Bourhiz pe Nob, difaïet en dro-ma,
Dorro mui *Ian-Bonhom* mell he ghein o plega.
Nob ha Bourhiz d'ho zro, n'eus gret d'ar paour-kæz
Dirazo neur gren a *koucha* 'vel ki bian. [Jan,
Gouskoude, ki da ghi, a gafen c'hoaz ker aez
Beza ki d'eun *Otrou*, ha beza d'eul *lakez*.

(Doussaat ra da Ian, marvad. — Goal goleret oa ive.)

Noblanz d'an urz-vad a zarc'h da neubeuta,
Ha gant Doue lezont he blasig er bed-ma;
Ha darn aneo memez, gant eur goal dol spoutet,
Var hent an Honestiz gonter zo distroët.
Ha mar zo c'hoaz da lod eun dra hag a vankfe,
Eo mignonach ar bob... gant an humilité (3).

(Jakez a lak eur mell prizen, hag a c'hue evel eur c'huirighel,
pa ve laket eur blouzen en-hi, ha c'hueet ebarz. — Ian a
zarc'h mad papret.)

Mæz Bourhiz a ra fae var lezen pep kristen,
Hag 'vinthan *beza lip* e z'eo tout al Lezen.

(Jakez a zie'hue.)

Rak-se Bourhiz jancho an oll lezennou koz,
Ken vo deut he Ialc'h hir da gaout eun tamig bos.

(Jakez lak he zorn var he c'hodel, gant aon vize ganthan he
iaic'h hir; mæz ne oa ket, siouaz !)

Pa vo var an huël *Noblanz neve* pignet,
Ha ganthro ho bragou deuz ar vouillen tennet,
A zonjfont, neur grignat eskern dru deuz ho gout,
Ha neur velet *Ian ghæz* o lipat he grog-ioud :
• Bennoz d'ar Beizantet, tud aez da *c'houarni*,
• N'eus gret en ho *furnez* kement avad... domp-ni. •

JAKEZ,

neur renka an diou vleven direiz zo dindan he dam fri.

Gouzout rez, mignon Ian, pep-hini glask he chanz,
Hag ato tram he du a gar troï ar valanz.

(Setu religion Jakez.)

Gouskoude 'barz ar bed pa reno Liberte,
Peizan, koulz ha Bourhiz, glasko he chanz ive.

(*Glasko...* ia, me gred.)

Gant beza fur bepret, ha gortoz eun tamig,
Halfez guelet Peizan Prezidant Republik.

IAN ,

goude eur mousc'hoarzig, trist-braz.

Allaz! da gommandi ne ma ket en hor stad,
Hag hon eürusdet zo beza kommandet mad.
Ha mar vize n'he stad pep-hini bet chomet,
N'ize ket tost da Vreiz kezek ar Pruss peuret.
Mæz Jakez n'eus laret : « Pep-hini glask he chanz ,
Pe divar goust ar Pruss, pe divar goust ar Franz .

JAKEZ,

gounde beza kravet eun tamig he skouarn glei.

Da repechou klemmuz a zeblant koueza eon
Var nep ho p'eus miret Impalaer, Napoleon.
N'eus ket lec'h peizanet da n'em glem deuz mistri
Choazet ganthro-unan evit gouarn ho Zi.
Mæz gant Doue pa oa choazet evit Roue,
Marteze p'eus ræzon da n'em glem deuz Doue ?

(He ! Jakez !)

IAN.

N'eo ket eur zotoni, mar gar Peizan guelloc'h
Roï he vouez d'eur mæstr *fall* evit roï da *falloc'h*.
Pa rankfomp roï hor mouez, ne vankfomp ket d'he
[roï],
Gant aon d'an tu *falla* teuff'ar valanz da droï (4).
Evit guir gouscoude, da Beizan a ve mad
Benza lezet ato trankil da labourat,
E lec'h beza, bep miz, da roï he vouez klasket,
'Vit eur bann' *odivi*, da dud ha n'hanvez ket.

(Darc'h mad, Ian.)

Rak-se en hor c'halon reketomp gant Doue
Digass ar beo-mad, neur zigass eur Roue
A raï da bep-unan tapa keit hag he fri :
Peizan d'ober bara, ha Bourhiz d'he zibri ;

(Jakez a frot he gof dôn.)

Mæz da heul al labour bevanz al labourer,
Da Beizan guerza frank, da Vourhiz... prena ker ;

(Jakez ne frot mui.)

A raï ive erfin d'ar Blasfem bianaat,
Paz' eo kôz mar eo deut an douar da dreutaat (5).

(Jakez, o k'evet se, a zigor eur pikol ghinou ; kar
n'entent sort.)

JAKEZ,

goude beza saret he c'hinou, gant eur vouez moan.

Ar Roue-ze, Ian ghæz, en despet d'az pedennou,
A zeblant goustadik disken deuz an Envou.

IAN.

Euz Trugare Doue mar eo passeet an heur,
He Justiz halfe ren 'vit hor goassa maleur.
O plega mell ho c'hein dre hir-amzer skuizet,
Haben ar fin gant Diaoul d'eur goal venjanz poulzet,
Meur a beizan da forc'h drofe soc'h ho alar,
Ha, fier deuz ho nerz, redfe da glask ho far.
En de-se, Jakez paour, ve guelet c'hoari-vaz,
Hag allaz ! marteze foeltret meur a gof braz.

(la, ha meur a *gof bian* ive marvad.)

JAKEZ,

neur lamat a-dren.

Achuomp, Ian, mar plij, ma Intron em gortoz,
Hag aon m'eus n'halfemp ket mont da gouskat
[fin-noz.]

ABADEN III.

Ar vech-ma vo eur goal-grogad, kar ama teui affer ar Pab.

— Da ghenta vo guelet a zo bourhiz ha bourhiz, ha pehini eo an hini guir « ar BOURHIZ. » — Goude vo guelet evit mad gant piou ma ar *Chaz du*. — Hag erfin peghen danjernz eo meuli al laeron braz.

M'eder var dachen ledan Kergroaz, o klask pilat eur pikol a VENN-DERO koz. Micherourien oa eun toullad aneo, houhili ganthro, heskennou, langhe-deiou, ha me voar petra c'hoaz ? Abaoue ar mintin, ar chuezen var ho zal, hag int daou-bleghet, a skoënt dribill var griou teo ar Venn-dero koz. Ha staghet oa dija teir fun deuz he brankou, hag e chancher ferm varnhi. Maez ar Venn-dero koz n'oa eur C'hrien kuzet, hag a ziskenne plom-a-plom voar dare den betek pelec'h. Rak-se, kaer oa pistokat var ar griou strevet, ne flache tam an Troad. Gouskoude avechou e pleghe brankou ar Venn-dero koz ; ha neur ziswirat, e savent deuz an douar ar botret oa stribillet deuz ar funiou, ken a iude ho skassou, siouaz dezo ! — Jakez, debret ganthan he lein, ha reut he gof, teuaz goude kreiz-de.... da *zellat*, o sonjal guelet ar Venn-dero koz o koueza. Maez, evel ma tarc'he mad ar Venn-dero koz, Jakez, gant eur gourach burzuduz, a issite hag a vroude ar vicherourien skuiz avoalc'h : « Darc'h ta, potret, emezan, darc'h

ta. » Gouscoude teuaz eun avel foll da grozall, hag eur moment e seblantaz m'ede ar Venn-dero koz o tont d'an traon. Neuze Jakez, neur ober daou pe dri lam a-dren : « Sakridie, emezan, diouallet, potret, ne gouezo en tu-ma. » — Kerkent e teuaz Ian da dremen dre dachen Kergroaz, neur zistroï assamblez gant he vevelien deuz he bark, o veza bet hada *kol-a-goanv*. Hag en despet d'ar goalamzer, oa esperanz en he galon ne vije ket had ar goanv *kollet* evit an hanv.

JAKEZ,

neur c'hoarzin treut, evel an Otrou Troïdeller o klask moueziou.

Euz Bourhiz, Ian, out rust, evel a m'oa santet,
C'hiz pa ve pep bourhiz var an diaoul bet grefet ;
Marteze kalon vad zo dindan liviten,
Ha rabad e z'eo barn *manac'h* deuz he chupen.

(Jakez a għinig da Ian mont da dapa eur banne.)

IAN,

eb ober man ebet — o miracl bras e Breiz!

Evid'oun eo *Bourhiz* kement lapous a ve
O klask, eb diouaskel, nijal da veg ar gue ;
Kement lakez a gar ober goap deuz Peizan,
Ha gant sicour *Kaz du* flipat tout an arc'han ;
Kement liver paper a zonj beza doctor,
Pa n'eus er skol, tri bloa, diouallet toul an or ;
Kement lik 'vit lakat he galon da repoz,
A fell dezan torri ar Relijion goz.

Da hennez kalon vad ne gredin ket biken,
N'eus fors pe hir pe berr a vo lost he chupen (6).

JAKEZ.

Ne ghinig mui banne da Ian. — O ! Ian ghæz ! setu kollet
ganez an henor dru da drinka gant eun *otrou* !

Gouzout ran a bell-zo eo kelennet Peizan
Da lezel gant re-all da vont tout an argan.

(D'ar poent-ze respont Jakez.)

Mæz 'lec'h zonj da Beizan ne ma ket ar C'haz du ;
Hag ouspen Bourhiz janch an argan tram he du.
Ne fell ket din avad tamal Otrou Person ;
Rak, evel den Doue, a n'eus ato ræzon.

IAN.

Gouzout ran er c'hontrol klasker kelen Peizan
Da lezel gant Bourhiz da vont tout an arc'han.
Rak-se fell da Vourhiz a ve Peizan distag
Deuz he vignon unik, mar n'eus unan bennak.
Guelet a ran Bælek a-du gant Peizantet,
Hag enep *penno-teo* ho difen, pa ve ret.
Mar plij ganez, Jakez, ma selaou eur c'hrogad,
Gontin did, mar n'ouzout, an istor goz da vad.

(Ama ra Ian, evit lemma he speret, eur zav d'he
vragou braz.)

Me n'oun ket, evit guir, den a zeskadurez ;
Gouskoud' eun tamig lenn ouzan ive, Jakez.
Hoghen lennet a m'eus oa guechal, en hor bro,
Reutoc'h ar zoutanen evit ne d'eo hirio.

Hag, hervez ma c'hreden, an dra-ze ne oa ket
Evit meur a baour kaez eun domach diremed
Mæz 'baoue *mil sez kant nao ha pevar-ughent*
Da reutaat ialc'h Bourhiz n'eusomp kavet an hønt,

(M'eus-aon m'er vont da ziskouacha ar *C'has du.*)

Abaoue n'eus bet peizan, e plas he Rouanet,
An heur vad da zouja Bourhizien kurunet.
Mæz... a *viliardou ughent ha pemp ouspen*
Da hirraat *justokor* eo berreet hor chupen (7).
Kar n'oundare pelec'h e z'eo eet an arc'han,
'Met e arbel Bourhiz a ve prennet varnhan.
'Vit ar pez da Vælek ve roët gant dorn piz,
Bourhiz hen ro distag d'an diveza *commis*.

(Oh ! nom paz *distag*, eme Jakez goustadik)

Gouskoude n'he studi, pa n'eus euz he c'hodel
Tennet ar pez oa ret evit mont peus-huël,
Eo propr a ve peet ouspen trivec'h diner,
Hag hirroc'h eun tamig eghet eur c'hemener (8).
Ha pa ma 'barz ar bed 'vit kelen pep-hini,
N'eo ket tra divalo, mar eo peus-hir he fri;
Kar diaez ve dezan gourdrouz a-berz Doue,
Pa zougfe var he ghein bissac'h ar baourente.

JAKEZ.

Da ghenta gouskoude, hervez a m'eus lennet,
E z'eo bet gant tud paour an Aviel preghet;
Ha daoust da veza paour, a halle ho c'homzou,
Dre an dousder vrassa antren er c'halonou.

IAN.

Lennet a m'eus ive penôz ar re ghenta
N'eus bet an Aviel preghet 'barz ar bed-ma,
En despet d'ho *dousder* ha d'ho zantelez vraz,
Dirag ar *vourhizien* n'eusont ket kavet gras.
Kar peurvuia dezo a gouste ho c'homzou
Ar maro kruella e kreiz an tourmanchou.
Neuze goud'eur paz treuz a oa fae gant *bourhiz*
Beza gant tud dister dijanchet var he ghiz ;
Ha brema ve fier da glevet goudrouzou
Eun Eskob diarc'hen ha guisket gant pillou !
Da nep dle kaout zere lezel al liberte
Gant ho bolonte vad da choaz ar baourente (9).
Ha mar plij gantho roï eul lodennig d'ar paour,
Dirag Doue dezo e tallo ouspen aour.
Gouskoude d'eur *rumed* ne blijo ket Bælek
Ken ho lezo trankil neur brenna kloz he veg.

JAKEZ,

bantet ganthan he gof, kazik ker-goas hag an *Turk-meur*
var he dron.

Gouskoude, mignon Ian, ne zere ket guelet
Ar Pab, 'vel eur Roue, var eun tron kaer pignet.
Enno, m'eus ar greden, ne ma ket en he blas
Ministr eun Doue paour bet staghet ouz ar Groaz.

IAN.

Ministr eun Doue paour bet staghet ouz ar Groaz,
Hervez kreden Jakez, ne vo ket en he blas,

Ken vo var ar pave deuz he Dron diskennet,
Pe deuz ar Groaz ive gant Jesus-Krist staghet.

(Ah! siouaz! eme Jakez goustadik, petra m'eus laret?
A sei, Jakez, ar pez a zonjez.)

Rak-se fell da Jakez, den tener a galon,

(Jakez lak he zorn var he gof dōn.)

Hon Tad santel Pii *nao* ziskenfe deuz he dron,
Hag a bignfe souden var ar Groaz binighet,
'Vit mont kentoc'h a-ze da vro an eürusdet.
Gouskoude n'eo ket ret ve paourentez en ti,
Petra bennak zo bet kalz poan oc'h he fonti;

(Guir eo, eme Jakez en he goustians... mar n'eus.)

Hag 'vit Adam dont noaz euz tre daouarn Doue,
N'eo ket difaesson ve guisket he vugale.
Evel-se an Iliz, paour ha persekutet,
En neur *vervel bemde* tri-c'chant vloa n'eus bevet;
Ha dre c'hras Doue n'eus lughernet goude-ze,
'Vel hon Otrou Salver savet demeuz ar Be.

JAKEZ,

gonde beza kravet he c'hourlanchen teir guech, ha lakat
ive teir frizen.

Gouskoude, Ian, d'ar Pab ne ve ket divalo
Kaout evit he loden, e lec'h guechal eur Vro,
Eur palez ar brava; hag enno, 'vel eo ret,
Trankil braz labourat 'vit eürusdet ar bed.

IAN.

Var sort traou-ze, Jakez, a ve rabad kredi
Hall Peizan, 'vel doctor, da Vourhiz responti.
Ma c'hreden gouskoude a larin did distro,
Ha marteze n'eo ket eur greden divalo.

(Ama e sav Ian adarre he vrugou komanset da loskaat.)

Aon m'eus, pa vo d'ar Pab taillet he lodennig,
A ve he *liberte* taillet dézan justik.
Eur Person n'he barrez a n'eus al liberte
Gant ar Mær peurvua da breg komzou Doue ;
Ha possub avechou n'em grafe n'Otrou Mær,
Ma ket en he c'halloud krenna teod ar pregher.

(Allaz nan ! a zonje Jakez.)

Mæz nep a n'eus d'ar Pab taillet he lodennig,
Zo potret hir ho dent, hag ive kizidik.
Hag ablamour da-ze he gomzou aliez
A halfe chom ganthan prizoniet n'he Balez.

(Profit ve, eme Jakez etre he zent.)

Gouskoude a rank preg lezen an Aviel,
Hag he roï da entent d'ar Bed universel.
Mæz d'ar bed euz Doue penôz kass an urzou,
Pa vo gendarm an Diaoul o tioual he dreujou ?
Ha mar teuont a-biou, dre c'hras Doue doughet,
Gant Jakez, me bari, ne vent ket respetet,
Mar velfe, neur lenn Lizer ar Pab digor,
Deuz ar Garibaldi merk ar c'hrabanou lor,

Evit-se ta, Jakez, n'eo ket eun drouk, me gred,
A ve ar Pab Roue n'eur c'hornig deuz ar Bed.

JAKEZ,

drouk en-han.

Ar pez zo gret, zo gret : ar Pab a zo d'an traon,
Ha dezan pell-amzer a rankfiz doughen kaon.
Ma c'hred, ha bez furroc'h : pa z'eo ar VENN pilet,
D'ober ar filozof an heur zo tremenet.
Arog ma savo mui vo savet re varo,
Ha deuz ho zao ive kouet meur a goad-dero.

IAN.

Meur a vech n'eus Bourhiz bet kredet evit guir
A harpfe deuz Doue da asten he Vrec'h hir.
Ar pez zo bet guelet halfe beza guelet,
Ha Jakez eb dale n'he zonjou konfontet.
Re glanv zo bet guelet savet deuz ho guele,
Ha potredou gaillard kouezet e toul ar be.

(Jakez n'em zastum kloz en he liviten.)

Kerkoulz hag hor Zalver, Pabet he veyelien,
Zo bet n'eur goal-brizon laket gant bourrevien ;
Mæz er goassa prizon, pa blijo gant Doue,
E teui d'ar gaptivet kelou al liberte.
Ha nep gar kaketal brema deuz re varo,
Halfe guelet koueza neubeud a goad-dero (10).

JAKEZ,

goude beza troët he deod nao guech en he c'hinou.

Hen laret a m'eus, Ian, pa z'eo ar Venn pilet,
D'ober ar filozof an heur zo tremenet.

IAN,

eun tamig iac'h.

A filozof, Jakez, an hano kaer zo dleet
Da nep zo hir he deod, hag hirroc'h he speret.
Mæz Peizan n'eus mirit, 'met siouaz! da veza
E marc'had ar skiant digouet an diveza (11).
Rak-se biken Peizan n'ouffe entent justiz,
Hag an oll lodennou zo gret mad gant Bourhiz.
Gouskoude m'eus kalz aon teuffe laeronigou
Demeuz al Laeron braz da heulia ar roudou.
Ha neuze, 'vel d'ar Pab, da nep a n'eus, souden
En despet da Vourhiz, vo poezet he loden.

(O maleur! a zonje Jakez neur vont a zion
hag a dlei, arog hag a-dren.)

Ma c'hreden eo, Jakez, Bourhiz a zispac'ho,
Pa teui he *ziskibien* da c'houlen kaout ho zro ;
Ha neuze divezad halfe dont da gredi
N'eo ket pounar ar pez dal he *filozofi*.

JAKEZ.

Keit a ma chikanomp, d'am c'hezek n'eo ket brao,
Dre eun amzer ker-rust, beza dindan ar glao.

Rak-se, Ian, permet din mont da rekomandi
D'am mevel d'ho lakat founuz er marchossi.

IAN.

Hast ta, Jakez, da vont, ha prenn var da ghezek,
Gant aon ho c'hafe mad laeronigou c'hoantek.
Allaz! allaz! Jakez, pa z'eo ar Rouanet,
Evit ho laeronsi gant tud habil meulet,
N'eus ræzon nep a n'eus da brenna var he draou,
Ha da lakat founuz he ghezek en ho c'hraou.

ABADEN IV.

En tol·ma vo guelet a haller chanch *rochet* eb chanch *kroc'hen*. — Penôz a rank pep-hini kredi d'eun *all* bennak. — Ha penôz eo ret da Beizan beza ferm ha start, gant aon, siouaz! da veza goanet.

Dre an okazion oa bet serviz annuel gant he vam baour, Anna Mirdi, Ian oa o tont euz a goëz, kemeret ganthan michanz ar propos-ferm da vont prim d'ar ghær. M'ede var an Dachen, o lakat an tan var he vutun, arog diblas. — Jakez, neur lenn eun tam-brao a Chazeten zo dre-aze, oa er memez moment o tont ive — oh ! nom paz deuz a goëz ; kar ma iafe Jakez Lamrog da goëz, rankfe marvad *lamat a-dren* — o tont deuz ar Mene, e pelec'h oa

bet o velet deuz pe du c'hueze an avel. Evel ma n'em gave Ian skany he goustianz, e sonjas, pa oa deut an okazion, ober c'hoaz eur c'hrogadig deuz Jakez. Rak-se komansaz.

IAN,
neur vousc'hoarzin.

Hanta, Jakez, mar plij, gremp c'hoaz eun abaden,
Nemet arruet vez betek fin da neuden.

JAKEZ,
astennet ganthan he vuzellou klozet, hag hen henvel euz
eun doctor braz bennak, a ve o sonjal ivanti eur bed
neve, respontaz alfln.

Me gred e z'eo vean domp-ni disput pelloc'h,
Mar t'eus ket sonj da zont d'entent ræzon guelloc'h.
Gant Bæleien ouzan e z'out bet kentelliет
Var ghement chanchamant da ober fae bepret.
Gouskoude ouzout brao chanch ar Relijion,
Pa teu re da grial ezomou ho c'halon.

IAN,
neur lakat he dok n'eun dorn, hag he gorn - butun
en dorn-all.

Salokraz, Jakez kær; biskoaz n'eo bet klevet
Ve bet ar Virione e Gaouierez chanchet.

JAKEZ.
Gouskoude, Ian, brema, eun tam kik pep amzer
Hafle beza debret eb aon rag ar Barner;

Ha kentoc'h n'halle den lipat he vez-bian,
Mar vize, er c' horaïz, da lipat diounthan.

IAN,
neur gaketal.

Jakez, mod a velan, zo boazet da lipat,
Ha michanz peurvuia ne lip ar falla plat.
N'oundare ha Jakez lipe da bep amzer,
Pa n'haller ket lipat eb aon rag ar Barner.
Mæz, er c' horaïz brema, hall lipat eb pec'het,
Ken vo ganthan betek he *vez-meud* peurlipet.

(Jakez a grign he ivinou, drouk enhan.)

Hag evel-se, Jakez, an Iliz, hor Mam vad,
A rent serviz memez d'he bugale divad.
Rak, pa vel eo poent, e chanch he lezennou,
Gant aon da greski c'hoaz niver ar pec'hejou.
Pa hall ober lezen hall ive dizober,
Ha deuz bec'h re-bounar dizama ar pec'her (12).
Mæz euz Doue 'vit-se n'hall ket chanch al Lezen,
Hag hounez an Iliz n'he chancho ket biken.

(Jakez n'em denn tram eun hostaliri, neur ober
sin da Ian. — Ha me gav din, siouaz! eo
diblasset Ian eun tamig.)

'Velse ma hor C'hreden, hag hini hon Tud-koz,
Hag he miret rankomp 'vit mont d'ar Baradoz.

(Mont reont ho daou t.am an hostaliri. — He!
da belec'h a iez, Ian an Digariou? N'ouzout
dare ma Jakez o stigna did an trap?)

JAKEZ.

Me gav din, mignon Ian, eb selaou an Iliz,
Halfe pep den beva hervez an Honestiz :
Doue da beb-unan n'eus roët ar Ræzon,
Evit beza dezan guir lezen he galon.

IAN.

Allaz ! mignon Jakez, ræzon meur a hini
Aliez a zo bet faët d'he Gundui.

(Ja, Ian ghæz !)

Ha pa n'hall n'em glevout daou vignon eveldomp.

(Hola !)

Zo ezom unan-all d'unani ac'hanomp.

(Jakez zisken da Ian eur banne brao a *la gout*. —
Oh ! Ian an Digariou ! tapet vo.)

Hoghen Doue er bed n'eus lezet da viken
Unan-all en he blas da verki ar Greden.

Eul lezen eo, siouaz ! ker koz hag ar pec'het :
An den var an douar c'houlen beza *renet*.

(Ja, zonje Jakez, te zo *renet* en *tol-ma* — Ma, neuze
eo *renet* gant *sotoc'h* *evinthan kant-mil* *guech*.)

Ha nep ene superb kredi d'ar Pab ne gar
A gredo peurvuia d'al Luther pe d'he bar (13).

(Ian ra brema assamblez gant Jakez Lamrog eur
frap var he vanne. — Ah ! siouaz ! petra lake Ian
da glask chikan deuz Jakez da ghenta ? — Plijout
gant Doue halfe n'em denn.)

JAKEZ.

Gouskoude mar rankomp d'eun *all* bennag kredi,
N'eo ket æz goùd da biou rankomp n'em zoumeti.

IAN.

An *all*-ze zo hanvet gant hon Otrou Salver,
Hag eo an Den a zarc'h plas an Otrou sant Per.
Da hennez gant ar Mestr a oa bet prometet
O preg ar Virione vize biken faïet.
Ha nep garo bepret senti deuz he gomzou,
A gherzo var guir hent eürusdet an Enyou.

(Kaer eo c'hoaz da gomzou, Ian ; mæz chanch var
da vanne eur c'hrogad, hag a vo guelet.)

JAKEZ,

neur glask e goeled he zac'h.

Gouskoude meur a vech zo guelet bæleien
Kerkoulz ha pep-unan o torri al lezen.

(Neur drinka adarre gant Ian.— Allaz ! krena ran.)

Hoghen tud ker-habil a voar, evel eo ret,
Petra zo mad d'ober, ha petra ne d'eo ket.

IAN,

goude beza kranchet teir guech, gret eur janch ferm
var he vanne, ha kranchet adarre, evel eur guir riboter,
siouaz ! — O sar-galon ! guelet an Ozac'h braz deuz Kereure,
e Breiz-Izel, renet gant eur Jakez Lamrog !)

D'an oll eo ordrenet senti deuz ho c'homzou,
Ha mar ne reont ket mad, lezel ho oberou.

Pep-hini, Jakez kæz, ranko doughen he zam,
Ha da ze braz ar Varn, eüruz nep vo divlam.

(Dioual neuze ta, Ian zot.)

Allaz ! ma mignon kær, ar galloud da bec'hi
Zo abaoe Adam lezet gant pep-hini.
Mæz evit da Satan koueza deuz an Envou,
N'eus ket ræzon da zen da heulia he roudou.
Hag, evel Abostol, mar eo eun dra goal-drift
Guelet nep piou bennak trahissa n'Otrou Krist,
Ve ker trist he velet, eul lass en-dro d'he c'houg,
Gant Judas Iscariot, istrubill deuz ar groug (14).
Kar an Ifern, Jakez, zo goude sort maro,
E pelech' ar poaniou vo fin ebet dezo.

(Marvad eo komanset Ian da zigorri he zaoulagad.)

JAKEZ.

Gouzout ran, mignon Ian, a ve Peizan spontet
Gant aon arog an tan en Ifern allumet.
Mæz mar z'eus eun Ifern, ne d'eo ket da badout ;

(Ian spontet ra eul lam deuz an douar.)

Rak madelez Doue a zo dreist he c'halloud.

(Jakez teu adarre da drinka gant Ian ; mæz Ian
ne chanch mui var he vanne.)

IAN.

Ia, braz eo, evit guir, madelez hon Doue,
Ha deuz pec'her mantret a n'eus ato true.

(Ian a denn eun huanaden hir.)

Mæz, allaz ! euz Satan an Ourgouil kounaret
Vo hed an oll-amzer enep Doue savet ;
Ha deuz an Tan n'halfe hean ar goal-voalen,
Ken teuffe ar Pec'her da ober *pinijen*.

(Ian a granch c'hoaz ; mæs n'ev mui. — Paour-kæz Ian ! just eo bet did beza tiet.)

Oh ! mar halfe dont Diaoul da blega he galon.
An de-ze, m'eus ar zonj, ve devez ar pardon.
Mæz dre ar pez a ra er bed eneb Doue,
A veler sklær penôz n'eo ket prest da stoue.
Hag allaz ! nep er bed a gar klask he roudou,
Gant-han evit *biken* ranko soufr an ardou.

(Brema Ian a dro he ghein krenn-a-krenn,
hag a red e mæz.)

JAKEZ.

Stenna ra varlerc'h Ian, ha neur zevel plom var he dreid
a-dren, e tispak evel eun talmad gurun.

Mar rankan ta, *peizan*, gouzany evit jamez,
Gredan ket halfe din mankout kompagnunez.
Ha mar zigoue 'rozan kement mevier vag Breiz,
Arru 'toul an Ifern, kavin dija he leiz.

IAN,

eun tamig abafet da ghenta, a respont alfin.

Allaz ! barz an Ifern, plas ne vanko morse
'Vit rosti da viken enebourien Doue.

Ar mevier, evit guir, ma ne vo distroët,
Ama nag er bed-all ne dorro he zec'het.
Mæz marteze ive enno meur a gof dôn,
Goude ho frikoïou a halfe kaout naon.

JAKEZ,

peurrinset ganthan he zac'h, ha krughet evel eur gheghin.
Sar da c'hinou, peizan ; mar talfez-te eun den,
Da chupen zantefe pegheit dap liviten.

(Jakez oa neuze o vont kuit, eun tam-brao a
brez varnhan.)

IAN,

neur lakat var skoa Jakez eun dorn rust ha pounar.
Goustad d'am zro, Jakez : eur gomz m'eus da laret,
Ha, mar plijfe ganez, an diveza ve ket.

(Ian a den he zorn kalet divar skoa Jakez paour.)

Boazet e z'eo Jakez da sponta *ianigou* ;
Mæz n'hallo ket sponta Ian an Digariou.

(Darc'h-ta, Ian ; plant var Jakez brema.)

Goal-oza den ebet mar ne garfen morse,
Ne velan ket ive lutin e kreiz an de.
Gant da gomzou *dour-vel* eur maread tiet,
Eo bet just din beza barz da lassou tapet.
Mæz sponta eur Breton a ve eun dra diæz
Da Vær pe da Bræfet, pe da Roue memez.

(Jakez a gren evel eur bern deliou.)

Doue zoujan, Jakez, ha ne m'eus ken doujans,
Ha deuz Diaoul e-human zisprijan ar venjanz.

(Jakez a gren voassoc'h-voaz, ken a ziver an
dour deuz penn e fri togn.)

Gouskouude mar seblant justiz an dud kousket,
A halfez eb dale hi zantout dihunet ;
Ha neuze vo gouet mad, mar eo hir Liviten,
E z'eo griet startoc'h gourmennou ar Chupen.

(Goude beza gortozet Jakez da laret eur gomzig
bennag : Inutil ! achu oa he neuden !)

Brema, *otrou* Jakez, p'eo skany da zivisker,
Out lip da lam.... arog, ha da stenna d'ar ghær.

(Jakez n'hen klevaz ket diou vech. — Her guelet
ran c'hoaz, evel pa ve krog ar red enhan, o
stenna, sionaz ! ken ra *flip-flip-flap* lost he
liviten paour.)

ISPLIKASIONOU

---

(1) pajen 13.

Ian an Digariou a zarc'h mad d'an amzer-goz var ghement poent zo : ha ræzon n'eus, pa blij ganthan ; kar an amzer-goz oa koulz da viana hag an amzer-brema. Abaoue m'eo « troët ar bed », a ranker troï tout an traou ; ma memez ar *Jakijen Lamrog* o klask troï ar Virione. N'oun ket souezet evit guelet ar pennou-skanv deuz ar c'haeriou o chanch kiz kazik bemde, pa zihunont deuz ar *mintin*, da laret eo, var-dro kreis-de. Mæz koueza ra ma bez em dorn, pa velan *Ian ha Chann var-armæz* o tilezel kiziou kaer hon Tud-koz. Kar aon m'eus ve kavet alfin kiz ar paour - kæz Lazar. Selaouit, ma mignonet : pa veler ar potr o troï hag o tistroï en he vele, unan a zaou : pe ar guele zo divalo, pe ar potr a zo klanv.

Gouskoude n'eo ket eun drouk kemer ar pez a vad a teu da heul an amzer ; mæz rabad eo beza papret chanch-dichanch, hag ispisiaal *krenna* re. Mar zo kalz da grenna, eo deuz diouskouarn an azennet.

(2) p. 14.

Eur poent zo chomet dilloc'h Ian. Ne lar grik deuz ar gomz impi « Doue en Envou. » Ar Jude-vien a lare *distro* e amzer Jesus-Krist : « Ne fell ket domp a renfe *hennez* varnomp. » Abaoue m'eo « troët ar bed », potret ar Revolution a lar ar memez tra, mæz peurvuia gant kalz *troïdellerez*. Ar bed-ma, em'int, a zo d'an den, hag an envou da Zoue. Gouskoude Doue, krouer ar bed-ma, n'eus miret an droad da zont avechou deuz « he Varadoz » da velet penoz ia an traou e *baradoz* an dud. Ha n'eus ket c'hoaz pell-amzer, nep n'eus daoulagad n'eus he velet o passeal ar *revu* e kreiz an tan - goall, var Ghær-Kapital ar Revolution. Haha! ne fell ket domp a renfe *hennez* varnomp! Dre gaer pe dre haëg, potret. Eb dale siouaz! vize laret betek e Breiz : Doue en envou, ha Pach-braz Kerhurlu, e Kerhurlu! — evel a lar an Turket : Doue zo Doue, em'int, ha Mahomet eo he Prophet. O Doue just, *renit varnomp* dre ho karante.

(3) p. 19.

Me gav Ian eun tamig rust deuz noblantz. Eur *rumed* tud rank beza barnet hervez kundu an *darn-vrassa*. Hoghen ar penn-braz deuz Noblantz-brema a ra henor, a dra-zur, d'ar Relijion ha d'ar

Vro. Ha guelet zo bet eun toullad aneo o sevel baniel ar Justiz enep kitin ar Garibaldi, hag o tiredek goude-ze da zikour ar Franz paour, goasket d'he zro.

Ha mar zo bet, er brezel diveza, Fransizien vail-lant, din deuz ar groaz a henor, an darn-vraz aneo oa Peizantet, kunduet gant Noblanz.

Pa gomzer deuz noblanz guechal, eo ret ive da ghenta, kaout sonch deuz ar botret kalonek a n'em vouestle, ar c'hleze en ho dorn, da zifen an intan-vezet hag ar vinoret; deuz ar re zo bet eet a vandennou, gant sin ar groaz santel var ho skoa, da zilivra Be hor Zalver euz tre-daouarn ar Bañanet ; deuz ar re n'eus harpet enebourien an Hano kris-tien, prest da zilamat var Broïou kuz-heol ; hag ive marvad d'euz ar re n'eus bet trec'het tadou-koz ar Prussianet, ha gonezet d'ar Franz an *Alsas* hag al *Lorrenn*, kollet brema, siouaz! gant ar Vourhizien, mad da breg ha da fistoulat.

Gouskoude— hen laret rankan, — evel zo brema tamou-brao a botret etouez an *noblanz neve savet var winterez*, oa ive etouez Noblanz-guechal hi-niennou ha n'oun ket chalet da zifen. Mæz maro mad int pell-zo, ha ne teufont mui da *lutina* dre ar vro-ma. Ret eo gouskoude beza guirion papret : kalz re zo bet laret. Ha be zo dre-aze divar-boez Noblanz ha Peizantet, ha tud a Iliz ive, eun andullien a leor, *krouet deuz netra*, evel n'eus he oberour an distraksion d'hen amzaout (ne hanvin

ket al leor nag he oberour, nemet ret ve ; kar ne fell ket din klask affer deuz an dud, mæz deuz ar gaou ebken). Hoghen deuz an doare a varn an tam paper-ze ar Beizantet, vo æz divin penôz eo barnet ar re-all. An honestiz a vir ouzin da laret ar pep goassa. Mæz setu ama hag a zo drol avoalc'h. « Ar beizantet, emezan, eo *kousket pounar ho speret* ; hag ho c'halon ive. Ha n'eo ket esto-nuz mar n'eus ar voazet neubeut a garante evit ho graghet. » Perak ta ? A fei, ablamour, eme ar glepp, « ar graghet var-ar-mæz *n'eus kustum* da lakat eghiz bonet-noz.... bragou ho goaz. Ho-ghen penôz (hen a gomz) karout a garante eur c'hreg hag a zoug bragou.... var ho fenn ? » Al leor-ze zo bet skrivet evit alia Peizan da reseo kelenadurez Bourhiz, ha d'ober dezan deuz he ghein-paour eur bajennik.... evit pignat. Ha prometet eo da Beizan a bigno ive da heul Bourhiz.— Allaz ! potret, petra dal ? N'hallo biken an oll tapa keit-a-keit. Kaer zo bet chanch penn d'ar *skeul*, a n'eus ato eur penn d'al lae hag eur penn d'an traon. *Dec'h oa da Noblanz, hirio da Vourhiz, arc'hoaz da Zoue.*

(4) p. 21.

Rabad eo kredi n'eus ket *obligasion* rust evit ar Gristenien da vont da voti, pa ma er valanz ar Religion pe peoc'h ar Vro. N'ouzer ket ato piou

eo ar guella deuz ar re ve o n'em daga etrezo o klask moueziou ; ha rak-se, etre *daou vad*, ha memez etre *mad* ha *guelloc'h*, zo liberte da choaz. Mæz eur follentez eo kredi a zo eun *droad* bennak da choaz etre *fall* ha *mad*, possub ve an Otrou Mær a-du gant ar fall, pe memez Markiz ar Stanken-nou. Kar pa gren ar bed, ne ma ket an amzer da glask deputeet d'ober *goeziou* pe da leda *bernou-douar-goëd*.

(5) p. 22.

Ian n'eus an ær da vez a lennet istor ar Roue sant Louis, ha marteze hini Herri IV. Ar Roue-ze, mad evit ar bob, a lare aliez : « Me gar halfe ar » peizan lakat bep sul ar *iar* er pod. » Chom ra c'hoaz unan deuz ar voenn - ze. Hag eunn den gouiek pehini ne oa ket gouskoude deuz he du, a lare ounthan e 1859 : « Hen amzaout a ran, Herri V » n'eus resevet leis ar muzul deuz ar c'haliteou a » zo goestl d'ober deuz eur roue joa hag etürusdet » eur bob... ; ha mar ve roët kurunennou ar bed- » ma, evel re ar bed-all, evit *rekompansi ar vertu-zioù*, n'effe eun droad kaer da vez a Roue. » — (Ventura.)

(6) p. 25.

Ablamour d'ar pez lar Ian en takad-ze, kalz potret halfe n'em darlaski. Ian ra d'ar sort-se an hano general a *vourhiz*, michanz ablamour n'eus guelet er *bourc'hadennou* — bian koulz ha braz,

siouaz ! — ar muia lapouset deuz al liou-ze. Mæz, evel a lar, ar *chupen* ne ra sort; ar galon ra tout. Hoghen abaoue ma eo « troët ar bed », kalz kalo-nou a zo ive troët. Er bloavez 1789, oe kemesket ha daoubennet tout an traou, evit lakat an *Egalite*, ar pez a zinifi : *keit-a-keit*. Mæz evel oa laket ive al *Liberte*, ar pez ve ispliket : *nep a dap a dap*, bourhizien-neuze, — potret soutil, — a teuaz a-benn da dapa an tam guella deuz ar voastalen, en despet d'ar *Fraternite*, — ar pez a zinifi : *netra tout*. Ha ghiz ve ato kalz kontant da *dapa*, — a-dreuz pe a-hed, — kalz deuz *kement tu zo*, a zo bet troët da vourhiz ; *ha muioc'h zo c'hoaz hag a garfe troï*. Goaz evidout, Bourhiz paour, mar ne fell ket did *distroï*, pa out avertisset. Kar fors da glevout ganez e hall an oll tapa *keit-a-keit*, ar *Bob souveren* zo komanset da c'huea ha da ziroc'ha ferm.

Gouskoude en devez hirio Bourhiz a zav papret he benn touz. Ha kass ra an *TOUCHER* tagnouz karighel kam he dam Republik gant an hent, k'en a voud.... da c'hortoz ken a zifardello. Doue d'hon dioual.

(7) p. 26.

Rabad eo jamez trahissa ar virione gant gouie-ghez. Var faesson Ian a gar *pemp-varn-ughent*, ha n'eus ket gret he gompt dre just. Mæz me m'eus hen gret, nompaz just-tre ; kar kalz traou m'eus lezet e-mæz, ato ar *centimou*, hag aliez ar *millionou*, — traouachou tout !

KOMP'T

DEUZ AR PEZ EO KOUSTET AR REPUBLIK KENTA

Ouspen dispignou ordinal ar Gouarnamant

ADALEK 1789 BETEK 1804

	Liour.
Peamant dru d'ar botret oa er plasou huel.....	200,000,000
Madou an Noblaz hag ar Væleien guerzet (n'oundare pe fin n'eusont doughet).....	3,300,000,000
Arc'han paper (eet gant ar prenvet). 45,000,000,000*	
Arc'han prestet dre <i>fors</i> da botret al <i>Liberte</i> oa neuze o ren ar stal..	2,000,000,000
E tre tout.....	50,500,000,000

Nep garo kompta var he viziad, a gavo ar sommig rond a HANTER-KANT MILLIARD, etre *arc'han-paper* hag arc'han, eun *hanter* just muioc'h eghet n'eo koustet ar Pruss, — en arc'han. Ha c'hoaz eo ret gouzout penôz deuz ar *pemp* milliard a zo da bea d'ar Pruss, *tri* hag al *Lorrenn* zo dleet d'ar Republik... marvad. Mæz ne fell ket din ober kompt ar botret a zo bet pignet abaoue ar Republik kenta, greffet varn-hi kazik oll. Kar re-hir ve hen ober. Hag ouspen, goal-abred ve ober *invanter* an tam

* *Dictionnaire de Bouillet. — Assignats.*

Republik zo brema. Kar mar n'eusomp guelet he fenn, n'eusomp ket guelet he *lost*. Da zioual p'eus c'hoaz, potret, deuz ar Gambetta, ha deuz planiou kam he general braz, ar *citoyen* Korn-Butun-Koad.... mar gall achap.

Betek pa oan o kompta, m'eus komptet ive an dud paour a n'eus kollet ho sam buhe ablamour d'ar Republik kenta. Hag an niver aneo a zo, siouaz ! **PEVAR MILLION, ha c'huec'h mil varn-ughent, ha pevar-c'hant, ha daou varn-ughent — 4,026,422 —** (kompt tennet, evel hini an arc'han, divar *gahierou ar Gouarnamant*).

Ha c'hoaz ve klevet potret hag *a voar hir*, var ho mëno, o konta da Beizan e z'eo ar Republik *marc'had-mad* ! Men'her-gaz ! Gouskoude ne *gazan* ket an hano a Republik, mæz ar pez zo *dindan*. Ha marvad m'o poan o kredi doc'h, potret ar *Republik honest*, keit a ganfot *Kredo* ha *kantikou* ar Republik kenta ; ha keit a velin dren ho kein skilfou hir ar Pach-braz dihouillet deuz Kerhurlu.

(8) p. 26.

Evit restitui madou an Iliz, *kemeret* gant ar Republik kenta, ar Gouarnamant a ro eur som beb bloa d'ar væleien. D'eur c'hure ve roët *pevar-c'hant* liour. Hoghen lakomp a hall eur c'hemener gonit bemde *dek guenneg* da heul he dam boed. Hen-ma dal da viana *pemzek guenneg* bemde, —

nemet re-aliez ve souben an *ibill-halek*. N'oundare pe kompta pe diskompta ar Zuliou hag ar Gouelliou. Mar vint komptet, a zigoue d'ar C'hemener *pevar-c'hant hag hanter-kant* liour. Hanta! — Hervez ar gompt-ze, ne gredan ket a dlefe ar Gouarnamant, evel a fell da Vourhiz, lamat gant ar c'hure an diotach a *restitu* dezan. Guir eo, lip e z'eo ar c'hure, — koulz hag ar c'hemener, — da dapa tamou bleud a hent-all. Mæz, allaz! evel a c'hoarvez gant ar miliner, a c'hoarvez gant meur a gure : ne teu ket ato dour d'ar vilin. Ha be zo kalz karteriou, — ne gomzan ket deuz Breiz, — e pere n'eus ar c'hure *pevar-c'hant* liour net ha sec'h digant ar Gouarnamant, hag ouspen.... konje da ghemer, pa teu. Mæz pa ne teu ket, evit eun den hag a n'eus desket *grek* ha *latin*, eo pitik avoalc'h doare ar C'hure.

(9) p. 27.

Hiniennou a gred ne dle ket eur Bælek kaout guenneg ebet dezan e-hunan. Hag eur vech a gleviz eur *Chupen-verr* o laret eo *difennet* ounthan kaout memez.... eur boutou en he dreid. Kar, eme ar Chupen-verr, me m'eus lennet kement-se en Aviel. Ma, me respont d'ar Chupen-ze ne oa ket ganthan he lunedou, mar n'eus eur re. Kar Jerom n'eus lennet ive en Aviel, penôz a dle an *avielerien* beva *divar goust* nep a resev an Aviel. Kar, eme ar

Mæstr, *al labourer a virit he voed* (Aviel Sant Vaze, x, 10). Ouspen c'hoaz, da heul ar Mæstr e-hunan oa eur Ialc'h evit reseo *aluzen* an dud vad; ha Judas memez en doughe, hervez Aviel sant Ian (xii, 6). Mæz, evel a lar ive sant Ian, Judas *oa laer*, hag a gare dibabi eur guenneg bennak evinhan... *paour kæz*. Meur a hini n'eus kement a garante ha Judas, evit ar *paour kæz*.

(10) p. 30.

Stadou ar Pab, — pere n'int ket d'ar Pab, mæz d'an Iliz Universel, — oa bet roët, penn braz aneo, brema zo ouspen *mil bloa*, gant Pepin, roue a Franz, ha goarantet goude gant he vab, an Impalaer braz Charlemagn.

Ar *Franmasonet* n'eus poulzet ar Victor-Emmanuel — eun tam-brao a bod-toupin, — da *ghemer* anezo, o sonjal ne vo ket ar Pab ker lip da laret ar *virione-goz* d'ar botret. Setu ama diou ræzon a n'eusont kavet. Hervez komzou Jesus - Krist, em'int, « he rouantelez n'eo ket deuz ar bed-ma. » Evit guir, ne *teu* ket deuz ar bed-ma; mæz marvad *ma* eun tamig *er* bed-ma, ha nompaz el Loar, pe er Steret lostek; ha n'eo ket bet invantet ar Pab nag ar Væleien evit prezeg d'an tousseghet a zo dreist ar c'houmoul — mar z'eus. Ræzon-all : ar Pab n'eo ket mad da c'houarn eur vro; kar, eme an

otrou Troïdeller, ar Væleien n'ententont sort e traou ar bed-ma. Setu ama gouskoude komzou eur *bælek* deuz an Itali, komzou skrivet e 1866, divar-benn Napoleon III :

« Turin, 23 Guengolo 1866.

» Gazetennou Paris a gomz fier braz deuz diskar
» ar Pab-Roue.... Komzomp ive deuz diskar an
» impalaer Napoleon III. Eb dale vo d'an traon ;
» kar gloar Napoleon I, hag ar zikour roët d'ar
» Religion katolik, oa bet penn-kôz dezan da
» bignat var an tron.... Hoghen mar eo pignet
» Napoleon neur vont da Rom, neur vont kuit
» deuz Rom a ziskenno.... Eb dale vo anterret he
» gurunen... Arru eo an noz, ha deut eo an abar-
» dae deuz ren Napoleon. Ar Fransizien a gollo
» kement istim evit an den vaillant-ze ha ne voar
» nemet mont a - dren.... Daou dra a zo sur :
» triomf ar Pab-Roue, ha diskar Napoleon III. Var
» an daou boent-ze, ma hor c'houstianz e peoch.
» N'oundare e pe fässon a drionfo ar Pab, na
» penôz ken-neubeut vo diskaret ar Bonapart....

» Napoleon I a lare divar-benn kombat Water-
» loo : *Devez diæz da gompreñ ! planedennou kontrol*
» *ha mysteriuz !* Napoleon III hallo laret ar memez
» tra : santout raï ive *an devez diæz da gompreñ*
» *hag ar planedennou mysteriuz.* Me bed mignonet
» Bonapart deuz an Itali pe deuz ar Franz da

- » zarc'hel sonj deuz ma c'homzou : ROM A ZOUG
- » GOAL - CHANZ ! Ablamour da Rom eo kouezet
- » Napoleon I; ablamour da Rom vo diskaret ive
- » Napoleon III.
- » Adressi ran an *numero-ma* deuz ma C'hazeten
- » da Napoleon III e-hunan... neur bedi anezan
- » d'he viret, evit ma velo mad, *pa vo deut an heur*,
- » ha me lare ar virione.

* MARGOTTI,

* BÆLEK. *

(*Unita Cattolica.*)

(11) p. 31.

Boazet eo Bourhiz, pa skriv e galley, da laret ma tout ar speret gant potret ar C'hæriou, hag eo ar Beizantet *tud dizesk, groz ha togn ho speret.* — An dra-ze m'eus lennet gant ma daoulagad. — Maez pa gomz e brezonek, evit *kaout moueziou*, eo flourroc'h he vuzellou.

Me ne larin ket ker-goas ha Bourhiz ; kar gouzout mad ran zo etouez ar Beizantet kalz tud a *speret* hag a *skiant-vad*. Gouskoude, evit beza guirion, eo ret amzaout a zo ive kalz *trapou digor* hag eo æz planta enho komzou *fritet*. He! potret, eun drue eo ho kuelet, pa p'eus an henor da stoka ho *chopin* deuz hini mignonet ar Garibaldi, o selaou komzou dous, maez traïtour, meyelien an

Divroïdi ; hag ho selaou, siouaz ! gant muioc'h a respet evit ne selaou mui kalz ac'hanoc'h komzou kaled avechou, mæz afo karantezuz, ar re zo ho *pugale* pe ho *preudeur*, hag a zo azeet a-berz Doue e kador ar Virione Pardonit din, potret, mar oun rust eun tamig : me gar a greis ma c'halon ar Beizantet, Peizan ma-unan ; mæz muioc'h a garan c'hoaz ar Virione. Kar ar Virione eo Mad ar Beizantet, evel hini an oll.

(12) p. 34.

An Iliz, evel a voar pep kristen, n'eus droad d'ober lezennou, pere a *oblij* ghiz lezennou Doue he-unan ; kar, eme Jesus-Krist d'an Ebestel : « Al » lezennou p'o gret var an douar, vo lezennou en » Envou. » (Aviel sant Vaze, xviii, 18.) Mæz ne c'hoarvez ket gant lezennou an Iliz evel gant lezennou Doue. Doue ebken hall *dispans* deuz lezennou Doue ; ha Jesus-Krist n'eus *torret* memez kalz lezennou gret gant Doue en Testament-Koz, evit eun amzer. Mæz, possub ne vize ket merket er Skritur, oa sklær avoalc'h a hall an Iliz *dispans* deuz he *lezennou prop*, hervez an amzeriou, hag ispisiaal hervez klenvejou he bugale.

Ian a gred penoz an Iliz n'eus torret an *obligasion* d'ober koraïz « gant aon da greski niver ar pec'he- » jou. » Meur a ræzon n'eus bet an Iliz d'ober ar pez n'eus gret ; hag ar ræzon-ze oa mad avoalc'h,

Gouskoude me m'eus ar greden penôz ar pez zo bet penn-kôz n'eus dispanset an Iliz deuz lezen ar Ch'oraïz, gret ganthi, ha nompaz gant Doue, eo ablavour an dud zo deut da fallaat hervez ar c'horf. Allaz! da heul an eneou a zisken ive ar c'horfou ; ha n'omp mui nemet bugaligou e kichen hon tud-koz. Ar re-ze oa potret reut ho chupen. Mæz an Iliz, evel ma z'ai Midisin mad, ha Mam trugarezuz, o velet an darn-vraz ac'h-anomp, kropet tout, ha poan domp o chom var hon treid, n'eus laket eun tamig *suk* en he *louzou*. Gouskoude ar botret *gress* a zo *lip* evel kent, d'ober koraïz ; ha da veur a hini ne rafe ket eur pikol drouk, m'hen assur, *iun* avechou gant dour *pur*.

(13) p. 35.

Al Luther eo Tad ar Brotestantet, hag he *bar* tost-da-vad eo ar Volterr, *pab* ar Vourhizien. Daou lapous brao, me respont. Al Luther, kouezet, siouaz ! divar dreujou an Templ sakr, a zo bet anaveet pell-zo, gant he re memez, evit eul *luter*. Ha ne virer mui, koulz laret, nemet an artik-ma deuz he relijon : *Pec'h start, mæz kred startoc'h*.

Ar Volterr a lare d'he gonsortet : *larit gaou, larit gaou*, ma mignonet ; *eun draïk bennak a jomo ato*. He vignonet zo chomet fidel d'an aviz-ze. Gouskoude mar n'izent guelet ho Mæstr, pa oa o vont deuz ar bed-ma, marteze n'izent chanchet

santimant. « Me garfe, eme ar midisin Tronchin
» oa en he ghichen, me garfe vize bet enno kement
» hini zo bet tromplet gant skridou Volterr. N'eus
» den ha ne vize ket stravulliet o velet Volterr o
» vervel en dizesper, neur grial oa abandonet
» gant Doue ha gant an dud » Allaz! guir eo, dre
lec'h a bec'h pep-hini a ve *klasket*. An hini n'oa
goapeet, epad he vuhe, Doue, ar Zent hag an traou
zakr, a varvaz neur zibri.... ama herret ma fleu-
ven. — V. *Hist. Eccl.*, de Blanc.

(14) p. 37.

Adalek trahizon Judas betek fin ar bed, eun
ibill bennak a vigouro er guella karr. Gouskoude,
evel m'eus laret divar-benn Noblanz, eur *rumed*
tud rank beza barnet, nompaz deuz *hiniennou*,
mæz hervez kundu an *darn-vrassa*; kar anez,
siouaz! n'oundare hag a ve kavet *eur famill* hen-
rap. D'ar Pab e z'eo prometet gant Jesus-Krist ne
faïo biken, — nompaz en he gundu prop, — mæz
o preg d'an oll ar Virione hag an Honestiz. Kar den
ebet var an douar ne hall kompta ne faïo ket sur
en he gundu. Gouskoude rabad eo kredi flepperez
mignonet ar Volterr; ha ret eo dioual, a lar ar
Skritur, *da lakat an dorn var an dud zo sakret gant*
an oleo sakr. Setu ama hag a zo sklaer. E kompa-
gninez Jesus-Krist e-hunan, oe kavet *eun* traïtour
var *daouzek* abostol. Hoghen pa teuaz tourmant

braz ar Revolution da zispartia ar *guiniz* deuz ar *ieod fall*, var *c'huezek-ha-c'huec'h-ughent* eskob oa e Franz, ne oe kavet, en despet d'ar persekusionou, da droï kein d'ar gôz vad, nemet *pevar* ebken. Ha Mirabô e-hunan oe forset da laret : « Ho *arc'han* » n'eusomp bet, mæz ho *henor* n'eusont miret. »

